

Ümit Cengiz-Çığır, eerste OALT docente van Nederland

Ümit Cengiz-Cigir was de eerste docente in de eigen (Turkse) moedertaal op de basisschool in Nederland. Officieel heette dat Onderwijs Allochtone Levende Talen, oftewel OALT (voorheen onderwijs eigen taal en cultuur). Vanaf 1970 subsidieerde het ministerie dat buiten schooltijden, vanaf 1974 binnen schooltijd. Die financiering werd in 2004 afgeschaft. Dit is haar verhaal.

“Oorspronkelijk kom ik uit Istanbul, mijn ouders werkten bij een bank in Istanboel. Op een gegeven moment waren zij

uitgezonden naar een bank in Gazi Antep.

Daar ontmoette ik later mijn man. Zowel mijn man als ik hebben beiden het Lyceum vroegtijdig tijdig verlaten. In verband met het lerarentekort had de Turkse overheid een versnelde lerarenopleiding opgestart, om dat tekort te bestrijden.

Samen met mijn man hebben wij deze opleiding met succes afgerond en zijn wij gestart als docent. Als je als ambtenaar in dienst komt bij de overheid moet je de eerste drie jaar in een dorp werken, pas daarna kun je uitgezonden worden naar een andere stad.

Goede toekomst

Wij mochten na drie jaar dorpswerk in Gazi Antep gaan werken, dat was ook onze wens. Daar heb ik 6 jaar gewerkt. In 1971 haalde mijn man ons naar Nederland. In Turkije heb ik in totaal 9 jaar als onderwijzeres gewerkt. Samen met mijn man wilden wij wat anders. Wij wilden nieuwe uitdagingen aangaan en vooral onze kinderen een goede toekomst bieden.

In Turkije was dit met het toenmalige lerarenloon niet mogelijk. Mijn man besloot om naar Nederland te gaan. Hij kwam alleen naar Nederland in 1969. Hij ging gelijk aan de slag bij de HCG, een metaalfabriek. HCG stuurde afgevaardigden naar Turkije om de groep gastarbeiders te keuren op hun gezondheid. Degene die door de selectie kwam vloog met de vertegenwoordiger van HCG terug naar Nederland. Hij heeft hier 2 jaar gewerkt. Ik bleef achter met 3 kinderen. Dat was moeilijk voor mij, waardoor hij een besluit moest nemen. Of hij zou terugkomen of ons ook overbrengen naar Nederland. Hij zij tegen: mij ben je bereid om op straat te slapen, want een eigen woning had hij nog niet. Hij verbleef net als alle andere gastarbeiders in een kleine kamer. Ik dacht dat hij mij voor de gek hield, hoe kan dat, een land als Nederland biedt toch iedereen onderdak aan?

50 Jaar in Nederland

Komende augustus a.s. ben ik 50 jaar in Nederland. Toen ik hier was aangekomen, begreep ik wat hij bedoelde. In Noordwijk had de HCG een hotel gehuurd in de bossen. Al hun personeel werd hier ondergebracht. Mijn man kon met zijn kinderen hier niet intrekken. Samen met mijn man en onze kinderen gingen wij tijdelijk bij een Nederlandse kennissen inwonen. Eenmaal hier ging ik net als mijn man ook werken. Ik ging aan de slag bij schoonmaakbedrijf Cemsto, schoonmaakbedrijf bij de kinderafdeling in gebouw 10 van het LUMC (toen nog Academisch Ziekenhuis Leiden). Daarna heb ik in een naaiatelier gewerkt. Nadat in de jaren 80 de gezinshereniging begon op te komen was de illusie van paar jaar werken, geld sparen en teruggaan ook voor ons voorbij.

Van schoonmaak naar lesgeven.

Voor de kinderen van gastarbeiders werd er een docent Turks gezocht. Binnen de Turkse gemeenschap wist iedereen dat mijn man en ik leraren waren van beroep. Via de Schooladviesdienst van de gemeente Leiden werd eerst mijn man gevraagd of hij één dag in de week les wilde geven aan de Turkse kinderen. Mijn man verwees de ambtenaren naar mij. Het was voor hem geen optie om één dag per week te werken, hij moest tenslotte een gezin onderhouden. Ik heb het aanbod van de gemeente geaccepteerd. Ik was de eerste OALT-docent in Nederland en kwam op het NOS-journaal. De personeel van het LUMC, had mij op het NOS-journaal gezien en begonnen opeens met mij te praten, wat ze voorheen nooit hadden gedaan.

Eerste OALT taallessen in Nederland

Eén dag in de week begon ik op de basisschool aan de 3 Octoberstraat in Leiden. Met de bus van de gemeente werden de kinderen opgehaald en naar de 3 Octoberstraat gebracht. Hier hadden wij een klas gekregen. Dit ging lange jaren door. In 1974 ben ik in Leiden begonnen en 1975 ben ik ook les gaan geven in Leiderdorp. Het aantal leerlingen nam toe, met de bus kinderen van diverse scholen ophalen was niet meer een optie. Mijn man was in tussentijd ook gestart met lesgeven, alleen kon ik het namelijk niet meer aan. Samen gingen wij naar diverse scholen toe. Per groep gaven wij één uur les aan de kinderen. In totaal heb ik 22 jaar gewerkt.

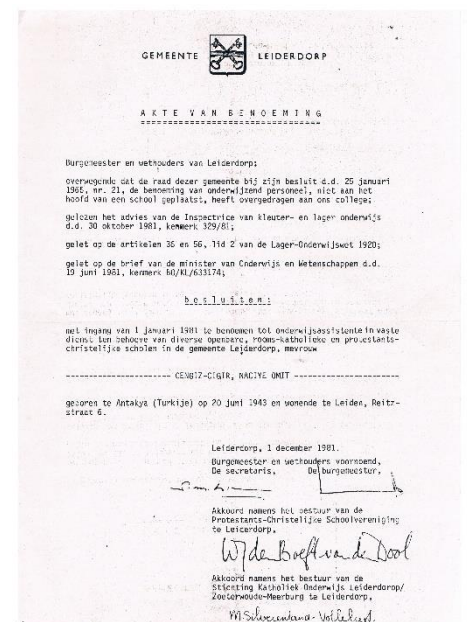

Europese Gemeenschap

De gemeente Leiden en Leiderdorp bekostigden de OALT-lessen. Na een paar jaar werden de OALT lessen financieel gesteund door de Europese Unie. Nederland was de eerste land die hier gebruik van maakte. Andere landen als België, Duitsland, Frankrijk volgden erna.

Prof. Henk Evers heeft zich hiervoor ingespannen en het project van de EU in Nederland geleid. De OALT lessen waren door dit project in vele steden georganiseerd dankzij deze steun. Er was een misverstand dat Turkije, via de ambassade de OALT-lessen financierde in Nederland. Naast Turkse lessen geven gingen wij ook als hulpdocenten de klas in om de kinderen met een Turks achtergrond de reguliere Nederlandse lessen in het Turks uit te leggen. Vervolgens heb ik in overleg met de gemeente ook in een kleuterklas gewerkt. De bedoeling was om de kleuters in het Turks de taken uit te leggen, zodat zij de docent in het Nederlands goed konden volgen en de taal sneller leerden spreken.

Bij evaluatie bleek dat door deze methode de kinderen grote vooruitgang boekten. Ik gaf zowel in Leiden als in Leiderdorp les. In de ochtend ging ik naar twee verschillende scholen en in de middag naar een derde school. Dat heeft jaren geduurd. Op een gegeven moment moest ik een keuze maken tussen Leiden en Leiderdorp. Nu er meer OALT-docenten erbij waren konden wij makkelijk de scholen verdelen. Mijn keuze ging naar Leiderdorp, dat was toch mijn lievelingsschool met een vriendelijke directeur waar ik veel steun van kreeg.

Aantal docenten nam toe

Eén OALT-docent was niet voldoende meer, door gezinsherenigingen nam het aantal kinderen toe, na mijn man kwam Ayten Ersoy en Naci Demirbaş ook in dienst als OALT-docent. Met zijn viereen gaven wij de kinderen OALT-lessen in Leiden en omgeving. De docenten organiseerden gezamenlijk diverse activiteiten, zoals sportdagen, sinterklaas feest, 23 april kinderfeest, soms ook samen met de wijkorganisaties. Het doel van de OALT docenten was om een brug te slaan naar de Nederlandse gemeenschap, om het integratieproces te versnellen en de nieuwkomers op te laten gaan in de maatschappij.

Sfeer

Het begin was vrij moeilijk, enkele schoolhoofden waren ertegen dat de kinderen uit de klas gehaald werden en per bus naar een andere school werden vervoerd. Maar velen zagen de positieve bijdrage wel in. Voor de kinderen was het wat ongemakkelijk, ze werden uit bepaalde lessen gehaald en naar de OALT-klas gebracht. Om het toch leuk te maken voor de kinderen probeerden wij spelenderwijs les te geven. Niet alle Turkse kinderen kwamen. Met de docenten maakte ik goede afspraken, zodat de kinderen niet al te veel vakken misten. De docenten zorgden ervoor dat er geen nieuwe hoofdstukken werden behandeld en dat de lessen werden herhaald of er werd tekenles gegeven. De ouders van de Turkse kinderen waren erg blij met deze manier van lesgeven.

Echtgenoot, moeder, rolmodel, docent

Ik heb samen met mijn man hard gewerkt, veel gedaan voor de Turkse gemeenschap en natuurlijk voor de kinderen. Naast docent was ik ook het aanspreekpunt voor veel ouders buiten schooltijd. Wanneer zij bijvoorbeeld bij de gemeente of elders een afspraak hadden, ging ik met ze mee om te helpen of te tolken. Natuurlijk kwam ik tijd tekort, ik werkte full time, zorgde voor drie kinderen en het huishouden. Mijn man werkte full time, had weinig tijd. De meeste last berustte in zekere zin op mijn schouders. Dit heeft zeker invloed gehad op mijn kinderen, wij waren

weinig thuis. Heel vaak was er geen opvang als zij thuis kwamen. In Turkije was het anders, daar werkte ik ook fulltime, maar daar hadden wij onze oma (van vaders kant) die kwam bij ons inwonen en zorgde voor de kinderen.

Hier in Nederland was dat een groot gemis.

Einde OALT

In 2004 werd OALT afgeschaft. Ik werkte al niet meer, in verband met mijn gezondheid en ik was bovendien afgekeurd. Inmiddels worden op eigen initiatief Turkse lessen georganiseerd door de gemeenschap zelf. Sommige OALT-docenten gingen daardoor later Nederlandse taalles geven voor nieuwkomers.

Anekdoten

Veel kinderen waren niet bekend met hun achtergrond, hun cultuur en ze schaamden zich daar ook soms voor. Wat ik dan deed was om zo veel mogelijk kinderen spelenderwijs onze cultuur en normen en waarden bij te brengen. Ze vonden dat prachtig, waardoor zij meer eigenwaarde kregen. Ik heb in de jaren zoveel anekdotes verzameld, hiervan zijn er enkelen bijgebleven:

Voorbeeld 1:

Een van de kinderen heeft tegen zijn moeder verteld, de docent geeft geen les maar vertelt alleen maar verhalen. De moeder kwam naar de les om zelf te zien wat ik deed. Op dat moment las ik een kinderverhaal uit de Koran. De moeder draaide zich naar haar kind en zei, potverdorie dat is toch niet zomaar iets, dit zijn wijze verhalen waar je wat van kunt leren.

Voorbeeld 2:

We vierden een keer samen met de ouders in mijn klas, het 23 april internationaal kinderfeest in Leiderdorp. Ik had een toneelstuk geschreven, waarin twee kinderen speelden, Alper en Oguz. Alper, was de klant en Oguz de verkoper. Alper kocht overhemden en gaf zogenaamd geld aan Oguz, die opeens op de grond ging liggen en huilen, we waren allemaal verbaasd, want dit hoorde niet bij het stuk. Ik vroeg hem; 'wat is er aan de hand?' Oguz zegt Alper gaf mij te weinig geld. De hele klas lag in een deuk na zijn opmerking.

Voorbeeld 3:

Samen met een docent ging ik een gezin bezoeken. Het meisje kwam onregelmatig naar school. Haar klassendocent vertelde het belang van onderwijs aan de moeder en ik vertaalde dit. Op een bepaald moment draaide de moeder van het meisje zich om en zei tegen mij; 'Waarom is onderwijs belangrijk? Kijk maar naar je zelf: moet ze zoals jij worden open (zonder hoofddoek) en modern? Voor mij is het belangrijk dat mijn dochter een goede moslim wordt'. Dit verbaasde mij enorm als docent en moeder.

Voorbeeld 4:

Tijdens een van mijn lessen kwam het schoolhoofd naar binnen. Hij gaf aan dat er in een andere klas een paar balpennen zoek waren. Ik moest van de ouders van de kinderen aan jou vragen of een van jouw kinderen deze hebben gepakt. Dat had mij erg geraakt, waarom vroeg hij dit in bijzijn van de kinderen, waarom vroeg hij dit niet na de les? En tot op de dag van vandaag, als ik eraan moet denken, raakt het mij weer!

Er zijn zoveel anekdotes dat ik niet alles hier kan weergeven. Mijn kinderen zeiden altijd dat ik alles moest opschrijven. Misschien moet ik dat maar gaan doen voordat ik alles vergeet.

Leiden, 24 juni 2020

Interview afgenomen door Cor Smit en Emine Güney